

tangata e whakahua ai i te popoa ringaringa ara ko ana ingoa ko Mahuika, ko Taranga, ko Maui, ko Rata, ko Wahieroa, me etahi atu, he ingoa enei no nga kingi o Hawaiiki o nehe noa atu.

He tini noa atu ano hoki nga ingoa a te Maori e whakahua ai i ana waiata, i ana karakia, i te tini o ana korero whakapapa e rite ana ki nga moutere o te moana katoa nei.

A koia nei te ingoa o etahi, me nga ingoa o nga waka i mahue atu, me nga whawhai i Hawaiiki.

2.—KO ETAHI enei o nga KORERO WHAKAPAPA o te WAKA nei o TAINUI, na HOANI NAHE, M.H.R.

KAORE nga Maori e mohio ki nga tau, o te taenga mai o Hotu ki tenei motu, a tae noa mai ki tenei ra Engari ko nga whakatipuranga ta matou e mohio ai. Ka noho te iwi ra i Hawaiiki, ka tarai waka ma ratou, hei rapu whenua hou mo ratou.

Ka tarai te waka ra ka oti ko Tainui te ingoa o te waka ra, ka maanu ki te wai ka utaina te waka ra. Ko nga tangata enei o runga ia Tainui, Hotunui, Hoturoa, Hotuope, Hotupapa, Hotumatapu. Tera atu etahi o nga ingoa o nga tangata o runga ia Tainui. Nga wahine ingoa nui o runga i taua waka nei ko Marama raua ko Whakaotirangi. Nga purapura a nga wahine ra i hari mai ai, he kumara, he kakano hue.

Ka rere mai ra te waka ra ka karanga mai nga tangata o uta kia Hotu. "E Hotu, he tamatea." Ka kananga atu a Hotu, "He aha koa tukua atu maua nei ko te tamatea ki te moana whawhai ai." Ko te tamatea, he marama hou, ki ta te Maori tikanga, ka kowhiti te marama he takiwa hau tena, e tanu ana te hau i te rua o te marama.

Ka rere mai te waka ra a Tainui, ka whiti mai ki tenei motu, ka kite i te rata e whero ana no reira ka mea a Taininihi ki ana mea i hari mai ai (ko ana mea tenei i hari mai ai) he kura, he mea whero, no tona kitenga i te rata i te pohutukawa ka tahi ka mea mou mou hari mai au i tenei kura, he kura nei ano to enei motu. Ka tahi ka whiua te kura a Taininihi ki te moana. Ko te whenua i pa mai ai te waka ra ko Whangaparaoa i te Rawhiti. Ka pae te kura a Taininihi ki uta, ka kitea e Mahina, no reira te whakatauki nei, "Te kura pae a Mahina," mo te mea ngaro e kore e hoki ki te tangata nana te mea. Puta noa tenei whakatauki i nga Maori katoa o enei motu.

No te taenga o te waka ra ki utu, ka tahi a Taininihi ka haere ki te tiki rata hei pare mona, hei pare hoki ana kura i haria mai nei eia i Hawaiiki. Ka tahi ka pare eia te pua rata, kaore i roa i aia e pare ana kua maroke ka tahi ka hoki te whakaaro ki ana kura i whiua ra eia ki te wai. Ka haere aia ki te hahau i te taha tai, kaore i kitea no te mea kua kitea e Mahina. Ka haere atu aia kia Mahina, kia homai, kihai i makere mai ia Mahina, karanga mai ana a Mahina, "E kore e hoatu o kura no te mea he kura pae na Mahina," waiho tonu iho hei tikanga ma te Maori, ahakoa he pounamu, he mea kite, e kore e hoatu ki te tangata nana te taonga engari ka whakahuatia te whakatauki nei "Te kura pae a Mahina." Ko Mahina no runga i etahi waka ke atu, no nga waka kua u noa mai i mua atu ia Tainui, no muri ko Tainui ka u mai.

Engari he tinihanga rawa te mahi a nga tangata o runga ia Tainui. No te unga mai o nga waka katoa ki Whangaparaoa, rokohanga mai ko tetahi tohora kua pae ki uta takoto mate ai. Ko ta ratou mahi he here i etahi taura ki taua ngohi moana nei mau ai, me te totohe ano nga tangata o runga i nga waka katoa nei. E mua ana etahi no ratou te waka kua u wawe mai, ka mea etahi kahore ko ta ratou te waka kua u wawe mai.

Ka puta i konei te mahi a Hotunui, a te tangata nui o runga i a Tainui. Ko te mahi tenei a Hotunui ratou ko ana hoa. Ma mau ratou ki etahi harakeke hei taura ma ratou hei here ki taua tohora. Ka tunu tunua a ratou taura ki te tahi, ka maroke, ka tahi ka kawea atu ka herea ma raro i nga taura katoa kua mau ki taua tohora, ka whakaurua ma roto i aua taura ka herea ki tetahi mea i roto i te onepu.

No te ahiahi i u mai ai taua waka nei, no te po i herea ai taua taura tinihanga nei. Ka mutu te here o taua taura ka hoki ratou ki te ratou waka. Ka mea ano a Hotunui ki ana hoa, kia tunu tunua nga rau rakau o ta ratou Tuahu ki te ahi ki a maroke ai hei tohu ma ratou. Ko nga mea kua maroke nga taura me nga Tuahu, ko te waka tena kua u wawe mai. Peneitia ana e ana hoa a ka oti ka ao te ra. Ka totohe ratou i reira. Ka mea nga tangata o runga ia Te Arawa koia kua u wawe mai. Ka mea nga tangata o runga ia Matatua koia kua u wawe mai. Ka mea nga tangata o runga ia Tokomaru koia kua u wawe mai. Ka tahi ka mea atu a Hotunui te tino tangata nui o runga ia Tainui ki nga tangata katoa o nga waka e wha nei. Ko te kupu tenei:—"Whakarongo mai e hoa ma no matou te waka kua u mai i mua i o koutou, otira tenei he tohu ma tatou, me titiro tatou katoa i a tatou taura i here ai ki tatatou ngohi mo ana e takoto mai nei me nga raurau hoki o a tatou Tuahu, ko te taura kua maroke, me te tuahu kua ngingio te rau, ko te waka tena kua u wawe mai ki tenei whenua e noho nei tatou." Hohoro tonu ia Tamatekapua tangata o runga ia Te Arawa, me nga tangata o runga i era atu waka te whakaae te kupu a Hotuni.

Ka tahi ka tirohia nga taura i herea ai te tohora, ka kitea na nga tangata o runga i a Tainui te taura kua maroke. Ka tirohia ko nga Tuahu ka kitea na Hotunui ano te Tuahu kua ngiongio te raurau. Ka tahi ka tuturutia ko Tainui te waka kua u wawe mai ki tenei whenua o aua waka e rima nei. Waiho tonu iho, ko Tainui te tuatahi o o ratou waka katoa.

Ko ta ratou whakahua tenei mo o ratou waka: Tainui, Te Arawa, Matatua, Kurawhaupo, Tokomaru.

Kei nga waiata mo enei waka ko Tainui ano te tuatahi.

Ko Tainui anake tenei ko korerotia ake nei.

Ka huaina te ngoa o tena whenua ko Whangaparaoa, ka ahu mai whaka raro nei te rere mai, u rawa mai i Whitianga, ka mahue te whakawhiti i reira, kei te pari e piri ana. Ki te moana titiro mai ai, rite tonu ki te whakawhiti waka Maori. Te ingoa o taua wahi "Ko Te-ra-o-Tainui."

Ka hoe mai te waka ra ka u ki raro mai o Whitianga ki Wharenga. Ka mahi takaro nga tangata o runga ia Tainui. Ka mau ratou ki tetahi kohatu nui atu i te rima tana te toimaha ka utaina ki runga ki tetahi kohatu ahua nui a raro ahua iti a runga, utaina iho taua kohatu nui ki runga penei te ahua Δ . He mea mihoro rawa tenei mea ki te titiro atu. Tona ingoa to tena kohatu me tenei wahi